

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE LA CIOROIUL NOU

(r. Băilești, reg. Oltenia)

PRIMELE săpături arheologice în așezarea romană de la Cioroiul Nou au avut loc în vara anului 1938, cu rezultate foarte interesante. În timpul ultimului război mondial, întreaga arhivă de șantier a fost însă pierdută, încît reconstituirea acestor rezultate s-a putut face parțial și numai pe baza materialului arheologic recoltat atunci¹. Materialul arheologic descoperit în 1938 se conservă însă, în întregime, la Muzeul Regional al Olteniei din Craiova.

Din inițiativa și cu mijloacele materiale ale Muzeului Regional al Olteniei din Craiova, aceste cercetări au putut fi redeschise în toamna anului 1959. Paralel s-au făcut încercări de a se reconstitui și unele investigații mai vechi, pe aria cetății de pămînt sau în așezarea civilă antică, acoperită azi de satul respectiv. Pentru perioada de lucru din 1959 (30 sept.-15 oct.), colectivul și-a îndreptat efortul principal asupra cetății de pămînt de la sud de sat, care constituie obiectivul arheologic cel mai important, ca epocă de locuire, stratigrafie, material documentar și probleme legate de stăpînirea romană. În acest sector însă, săpăturile nu au putut avea dezvoltarea și planul dorit de colectiv, din pricina numeroaselor și bogatelor culturi de toamnă, care acoperă cea mai mare parte a cetății. Atare lucrări anuale au nivelat de asemenea complet vechile săpături din 1938, încît cu greu au putut fi identificate și înscrise pe plan.

Cetatea de pămînt de la Cioroiul Nou (fig. 1) are o formă patrulateră trapezoidală, cu colțurile rotunjite. Ea se situează în partea sudică a satului, într-o regiune mlăștinoasă, prin care se scurge riul numit pe hărți *Apa Cioroiului*, iar de către localnici, *Eruga*. Latura de sud a cetății, singura păstrată azi intactă, măsurată în exterior are o lungime

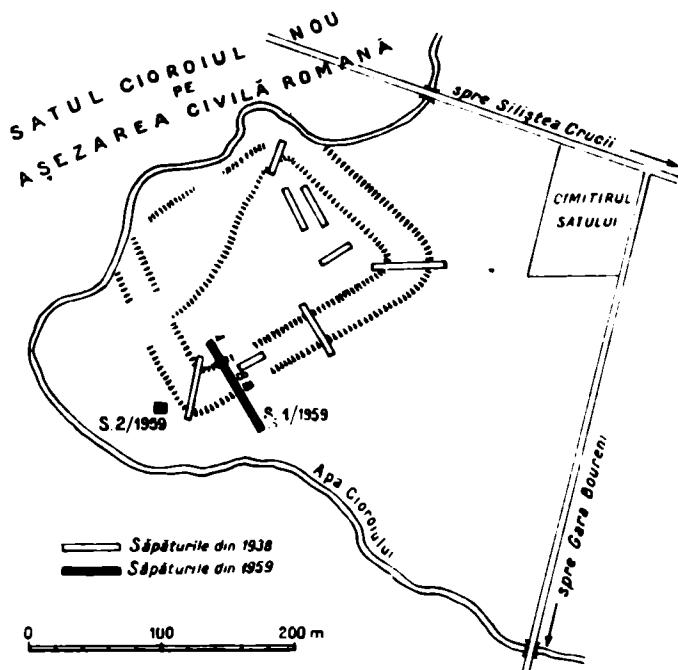

Fig. 1. — Planul general al cetății de pămînt, cu indicarea vechilor și noilor săpături.

¹ D. Tudor, *Oltenia Romană*, ed. II, București, 1958, p. 176 și urm. Săpăturile din 1938 s-au desfășurat sub

conducerea lui C. S. Nicolăescu-Plopșor și D. Tudor.

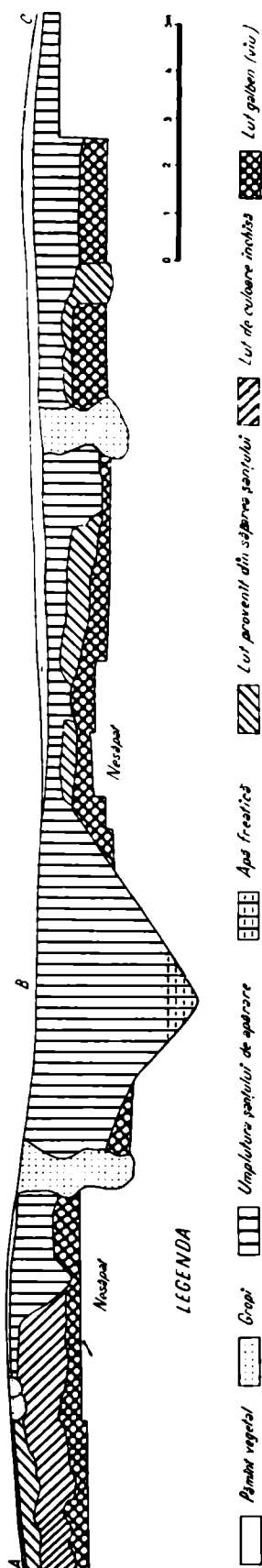

Fig. 2. — Secțiune prin sistemul de apărare al cetății de pământ.

de 235 m. Laturile de apus și răsărit, parțial distruse înspre râu, au lungimea de 125–135 m, pe când cea nordică este roasă de apă și lungimea ei varia în jurul a 130 m. În 1938, pe latura sudică, la circa 85 m depărtare față de colțul sud-vestic al cetății, se putea vedea și intrarea în cetate, largă de circa 12 m, dar azi ea este total nivelată. Aproape jumătate din aria nordică a cetății a fost distrusă de apa Cioroiului, care pînă mai acum 60 de ani forma aici o baltă ce se întindea pînă lingă sat și pe care localnicii o numeau *Balta Mare*¹. În albia riului se pot vedea și azi bogate urme ceramice, de cărămizi și țigle, cărate de apă din așezarea civilă și din cetate, căci cursul lui se schimbă mereu. În 1926, o bună parte din valul laturii vestice a cetății a fost nivelat de către săteni și pămîntul a fost aruncat în vechiul șanț pentru a se obține teren plan necesar culturilor de zarzavat.

Cetatea a fost ridicată pe o terasă înaltă de 3 m față de terenul mlăștinos și inundabil ce o înconjoară. Șanțul de apărare nu s-a săpat pe marginile acestei terase, ci mai spre interior. Aceasta face ca, în afara incintei, să rămînă în jurul cetății un dîmb lat de 50–100 m neatins de inundații, pe care materialul arheologic îl indică a fi fost locuit și înainte și după ridicarea fortificațiilor (fragmente ceramice și cărămizi). Terasa se prelungește mult înspre apus, dar a fost tăiată de șanțul cetății care cotește spre nord lăsînd în afară o ridicătură de formă triunghiulară, pe care a fost o locuire intensă, așa cum au arătat săpăturile din acest an. Ca obiective arheologice, pentru viitor, rămîn a fi cercetate prin săpături: cetatea de pămînt, terasele exterioare ei (pe laturile de vest, sud și est) și așezarea civilă romană situată sub actualul sat.

Cu excepția zonei distruse de Apa Cioroiului, la suprafața cetății se văd bogate urme ceramice, fragmente de cărămizi și țigle, bucăți de chirpic și foarte puține pietre mărunte. Pentru o primă informare, în această campanie de săpături s-a urmărit lămurirea sistemului de apărare al cetății și felul de locuire de pe dîmburile rămase în afara șanțului ei. S-au fixat două sectoare de lucru.

Sectorul I/1959 din valul și șanțul sudic al cetății s-a limitat la săparea unei mari secțiuni, lungă de 40 m și lată de 2 m (fig. 1/S. I). Ea a fost trasată peste val, bermă, șanț și o parte din terasa exterioară cetății. Săpătura s-a adîncit aici pînă la pămîntul sănătos, iar în șanț, pînă la pinza apei (fig. 2).

La suprafață, un strat de lut vegetal, gros de 10–20 cm, conține bogate resturi ceramice romane, printre care s-a descoperit și un torso mult deteriorat de

¹ Informație culeasă de la locuitorul Totoră Nicolae, în vîrstă de 76 ani.

Pe baza materialului ceramic cules din stratul de locuire al acestei case, se poate stabili construcția ei din prima jumătate a secolului III e. n., pe un teren ce mai fusese ocupat de locuințe anterioare, dărimate spre a obține material de construcție și spațiu pentru noua clădire. Din pământul de la temeliile zidurilor, alături de resturi ceramice din sec. II e. n., s-au cules și două monede din bronz de la Antonin Piul (138—161 e. n.), acestea fiind sub pavajul casei din sec. III e. n. S-a remarcat de asemenea că sub nivelul de locuire al acestei case, se găsesc gropi de gunoaie cu fragmente ceramice, opaițe și un vas *terra sigillata*, toate aparținând sec. II e. n. După distrugerea locuinței au avut loc aici și unele înhumări tirzii, așa cum indică scheletul deranjat al unui copil de 10—15 ani, așezat cu capul spre apus și fața la răsărit, la o adâncime de 0,35 m. Groapa făcută pentru înhumare a dărmat o parte din zidul sud-vestic al clădirii. În apropiere de schelet s-a găsit o cataramă de bronz romană, care nu are legătură cu acesta, deoarece îngroparea s-a făcut mult mai târziu.

Pe mamelonul în care se găsesc ruinele clădirii amintite, urmele de viață omenească se întind din sec. II—IV e. n., ultimul veac fiind prezent prin puține fragmente ceramice de culoare neagră, dar de factură romană (material similar cu cel descoperit la Sucidava). Acest strat de cultură indică o viață continuă și atinge grosimea de 1,20 m. În el s-au descoperit și câteva cărămizi întregi de mărimea: $0,27 \times 0,20 \times 0,06$ m, iar mulțimea țiglelor sfărâmate fac dovada acoperirii casei cu acest material. Urmele unui cuptor cu zid de cărămidă legat și spoit cu lut galben, s-au precizat lângă zidul sudic al clădirii. În jurul lui se puteau vedea multă cenușă amestecată cu cărbuni, cuie de fier, două sule de os și multe resturi ceramice, cu unele vase întregibile. Alături de acestea, multe resturi de oase și cochilii de melci comestibili indică funcția acestui cuptor pentru copt piine și pregătirea alimentelor. În vecinătatea cuptorului, dar fără să aibă legătură cu acesta, s-au cules numeroase bucăți din vase de sticlă de culoare neagră, asemănătoare cu acelea descoperite la Sucidava în șanțul de cultură din sec. IV—V e. n.

În afara locuinței s-au găsit de asemenea, în partea ei sudică, la o adâncime de 0,60 m, o vatră din lut ars și țigle romane, al cărei material ceramic indică sec. II e. n. Mai este de asemenea util a aminti și existența citorva gropi de gunoaie din afara locuinței, în care materialul ceramic aparține fie sec. II e. n., fie sec. III e. n., ultimul fiind contemporan cu această clădire.

Din gropile de gunoaie precizate în zona acestei clădiri, s-au recoltat bogate materiale ceramice ce urmează a se curăți și restaura mai târziu. Deocamdată, prezentăm aici numai o parte dintre obiectele caracteristice și în stare mai bună de conservare, descoperite în cursul campaniei de săpături din 1959.

1. Două lămpi de lut de imitație locală, după opaițe cu firma IANVARI, plasată pe fundul obiectului. *Ianuaris* era deja cunoscut în această așezare¹, ca și în alte centre romane ale Daciei inferioare². Un al treilea opaiț, din aceeași categorie, are ștampila prea tocită, ca să poată fi descifrată.

2. Ac de bronz (*stylus*?) rupt în două.

3. Fragment dintr-un tipar de lut negru, în formă de medalion (diam. 0,08 m și grosimea de 0,012 m). Pe spatele lui apare grafitată inscripția: *Iuli Cth. . .*, acesta fiind, desigur, fostul proprietar al obiectului (fig. 3).

4. Vas de *terra sigillata*, păstrat fragmentar, înalt de 0,09 m și având diam. gurii de 0,20—0,24 m. Din decor (ce pare a se fi repetat) se păstrează intactă o scenă, în care vedem o *biga* condusă de un personaj plasat stingaci deasupra cailor, și un ciine alergând lângă copitele telegarilor. Două măști de teatru încadrează tabloul. Este un

¹ D. Tudor, *op. cit.*, p. 423, nr. 308.

² *Ibidem*, p. 80.

frumos obiect original, de import, care, după formă, tehnica pastei și decor, provine din atelierele ce produceau sigillatele din Gallia, în sec. II e. n. (fig. 4).

5. Fragment dintr-un vîrf de fier de plug roman mult avariat de rugină.

6. Vas cu două torți, înalt de 0,15 m, specific primei jumătăți a sec. III e. n. (fig. 5/1).

7. Strachină, înaltă de 0,085 m și cu deschiderea gurii de 0,195 m (sec. II—III e. n.) (fig. 5/4).

8. Ulcea piriformă, înaltă de 0,08 m, specifică sec. III e. n.

9. Capac de vas de formă conică, cu buton, înalt de 0,05 m, cu diam. bazei de 0,16 m, identic cu cele descoperite la Sucidava, în mare număr, unde se datează din sec. IV—V e.n.¹ (fig. 5/5).

10. Strachină întreagă, din lut gălbui, înaltă de 0,045 m și avînd diametrul gurii de 0,115 m (sec. II—III e. n.) (fig. 5/7).

11. Strachină plată, ruptă în mai multe bucăți, înaltă de 0,04 m și avînd diam. gurii de 0,170 m. Aparține sec. III e. n. (fig. 5/3).

12. Cupă deteriorată, înaltă de 0,095 m și avînd deschiderea la gură de 0,09 m (sec. III e.n.) (fig. 5-6).

În timpul campaniei de săpături s-au achiziționat de la sătenii din Cioroiul Nou, cîteva obiecte descoperite întîmplător pe aria așezării civile romane. Dintre acestea sînt mai importante:

13. Strachină înaltă de 0,10 m și cu diam. gurii de 0,24 m (sec. II e. n.) (fig. 5/2).

14. Monedă de bronz: FAVSTINA AVGVSTA. Rv. TEMPOR FELIC. S. C. Împărăteasa înconjurată de patru copii².

15. Bază fragmentară din marmură de la o statueta a Hygiei, înaltă de 0,10 m, lată de 0,125 m și cu litere înalte de 0,008—0,013 m. Descoperită de locuitorul Ion S. Tudor. Din elementul sculptural se păstrează poala hainei cu picioarele zeiței și alături un altăraș

Fig. 3. Inscripție pe un tipar de argilă.

Fig. 4. Vas *terra sigillata*.

Fig. 5. Ceramică romană (sec. II—IV).

¹ *Dacia*, VII—VIII, p. 384, nr. 14, fig. 380, o.

² Cohen, III², 222.

Numele antic al aşezării ne rămâne deocamdată necunoscut. Dintr-o inscripție fragmentară deducem că exista aci o *statio*¹ ca post militar de supraveghere a regiunii. Resturile arheologice ce se descopăr în cetate și aşezarea civilă fac dovada însă că la începutul sec. III e. n., ea depăşise simplul aspect de *vicus* și căuta a lua aspectul unui centru cu caracter urban².

D. TUDOR

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ В ЧОРОЮЛ НОУ

РЕЗЮМЕ

Результаты первых археологических раскопок 1938 г. на римской стоянке Чороюл Ной (II—IV вв. н.э.) не были использованы из-за потери архива раскопок во время последней мировой войны.

В 1959 г. произвели разрез в оборонительной системе земляной крепости и уточнили форму и размеры рва, бермы и вала (рис. 2). В ходе работ подтвердилось предположение о постройке крепости в середине III в. н.э. Во втором участке раскопок (рис. 1/С. 2) вскрыли следы римского дома из камня и известкового раствора, датируемого первой половиной III в. н.э. В мусорной яме обнаружили богатый керамический материал (рис. 3 и 4), среди которого нашли и сосуд из *terra sigillata*.

С помощью монет удалось установить, что поселение существовало в течение долгого времени, от начала II в. до времен Гераклия (последняя монета). Во II—III вв. здесь находилась военная *statio*; надписи упоминают о богатых земельных собственниках-рабовладельцах. До сих пор неизвестно античное название поселения, стремившегося стать городом.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Общий план земляной крепости с указанием прежних и новых раскопок.

Рис. 2. — Участки защитной системы земляной крепости.

Рис. 3. — Надпись на глиняной форме.

Рис. 4. — Сосуд из *terra sigillata*.

Рис. 5. — Римская керамика (II—IV вв.).

Рис. 6. — Обломок рельефа с надписью.

LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE CIOROIUL NOU

RÉSUMÉ

Les fouilles faites antérieurement (1938) dans cette station romaine des IIe — IVe siècles de n.è. n'avaient pu être mises en valeur, par suite de la perte, au cours de la seconde guerre mondiale, des archives du chantier.

Au cours de la campagne de 1959, on a pratiqué une section à travers le système défensif de la forteresse en terre, permettant de constater la forme et les dimensions exactes du fossé, de la berme et du vallum (fig. 2). Ces recherches ont confirmé que la forteresse avait été élevée vers le milieu du IIIe siècle de n.è. Dans le second secteur des fouilles (fig. 1/S.2), on a mis au jour les restes d'une maison romaine datant de la première moitié du IIIe siècle de n.è., et construite en pierres liées de mortier. On y a découvert, dans des fosses à ordures, un riche matériel céramique (fig. 3 et 4), contenant entre autres un vase du type *terra sigillata*.

¹ D. Tudor, *op. cit.* p. 422, nr. 300.

² Pentru alte date, v. D. Tudor, *op. cit.*, p. 176 și urm.

Grâce aux monnaies récoltées, on a pu établir que cette station avait eu une longue existence, allant du IIe siècle de n.è. jusqu'au règne d'Héraclius (dernière monnaie trouvée). Une *statio* militaire y fonctionna durant les IIe–IIIe siècles; d'autre part les inscriptions attestent la présence de riches propriétaires fonciers, également propriétaires d'esclaves. Le nom ancien de cette station qui était sur le point de se transformer en ville, demeure, pour l'instant, inconnu.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Plan d'ensemble de la forteresse en terre, montrant les fouilles anciennes et récentes.
Fig. 2. — Section à travers le système défensif de la forteresse en terre.
Fig. 3. — Inscription sur un moule en argile.
Fig. 4. — Vase de type *terra sigillata*.
Fig. 5. — Céramique romaine (IIe–IVe siècles).
Fig. 6. — Fragment de sculpture avec inscription.